

© LÄKARTIDNINGEN

2011-05-24 nummer 21 - Läs artikeln som PDF - Skriv ut**Kommentera denna artikel!**Det finns 2 kommentarer till denna artikel. [Läs kommentarer!](#)**DEBATT OCH BREV****Läkare tar Scandlab i försvar:**

»Salivkortisoltest kan påvisa binjureutmattning«

Karin Munsterhjelm

leg läkare, Läkarmottagningen Naturamed, Ekenäs, Finland

Kajs Marie Nordell

leg läkare, KaManor läkarmottagning, Tranås

kajs-marie@kamanor.se

Birgitta Brunés

leg läkare, Brunés Pharm AB, Valla

Karin Edberg Andersson

leg läkare, Strängnäs

Gunilla Saupe

leg läkare, Järfälla

Salivkortisoltestet ger svar på om binjurarna klarar av att svara mot kroppens cykliska behov av kortisol eller på annat sätt uppvisar avvikelser. Det skriver fem läkare som här tar laboratorieföretaget Scandlab i försvar.

■ I debattartiklar i Dagens Nyheter och Läkartidningen har ifrågasatts nyttan av salivkortisoltest som undersöker funktion av binjuren och avvikande kortisolutsöndring. Testet mäter biotillgängligt fritt kortisol i saliv vid fyra tidpunkter, kl 08, 12, 18 och 23, och ger svar på binjurarnas kortisolproduktion över tid. Endast fritt kortisol är biologiskt aktivt.

Salivtest för mätning av kortisol finns tillgängligt genom t ex ZRT Laboratories i USA och Genova Diagnostics Laboratories i USA och England. Dessa laboratorier är ackrediterade och certifierade. De flesta referenslaboratorier i USA tillhandahåller i dag test av kortisol i saliv; testförfarandet är alltså utbrett.

Forskning inom psykoneuro-endokrinologi har definierat avvikelser i kortisolresponskurvan som en konsekvens av fysiologisk, psykologisk och emotionell belastning. Vid långvarig stress, akuta händelser (trauman), sjukdom såsom underfunktion i sköldkörteln, reumatiska sjukdomar etc samt näringsbrist minskar binjurarnas förmåga att producera kortisol. Även förmågan att anpassa utsöndringen efter varierande behov påverkas. Denna avvikande biologiska respons hos binjurarna kallas för binjureutmattning (»adrenal fatigue«).

Om binjurarna inte klarar av att utsöndra kortisol i tillräcklig mängd ger det symptom från bland annat muskler, leder, hud och hjärta samt påverkar förmågan att upprätthålla kroppstemperaturen. Även andra hormonfunktioner, till exempel de som innefattar sköldkörteln och könshormonerna, kan försämrats. Detta kan då ge upphov till många fler symptom såsom sänkt ämnesomsättning, kronisk trötthet, nedstämdhet, menstruationsstörningar, sömnbesvär, viktförändringar, mag-tarmproblem, yrsel etc.

Till skillnad från salivkortisoltest mäter blodtest av kortisol både proteinbundet och fritt

kortisol. Blodtest, som vanligtvis tas vid ett tillfälle under ett dygn, ger inget svar på hur binjurarna utsöndrar kortisol i relation till cyklisk och behovsrelaterad efterfrågan i kroppen.

Ett annat test för att bedöma kortisolproduktion är Synacthentest. Ett syntetiskt hypofyshormon som reglerar kortisolutsöndringen injiceras, och förändringen av kortisolhalten i blod mäts. Vid ett livshotande tillstånd som Addisons sjukdom kan detta test visa att binjurarnas kortisolproduktion är kraftigt nedsatt. Vid binjureutmattning utfaller emellertid Synacthentest med normala värden. Det går därför inte att påvisa om ett tillstånd av binjureutmattning föreligger med Synacthentest.

Urintest, som också används i den konventionella vården, mäter mängden omsatt kortisol under dygnet. Detta ger ingen upplysning om avvikelser beträffande kortisolutsöndringens rytm.

Som framgått finns klara belägg för att mätning av kortisol i saliv ger relevant information om hur mycket kortisol binjurarna producerar över dygnet och som når ut i vävnaden. Detta mäts som fritt biotillgängligt kortisol. Testet ger således svar på om binjurarna klarar av att svara mot kroppens cykliska behov av kortisol eller på annat sätt uppvisar avvikelser.

Binjureutmattning kan behandlas med låga och helt ofarliga doser hydrokortison (kortisol) under en begränsad tid, som ger binjurarna möjlighet till återhämtning med normaliserade kortisolnivåer. Har ett hormonsystem fallerat finns anledning att överväga om andra hormonsystem också kommit ur balans, och då i första hand sköldkörteln.

Vi ser fram emot en konstruktiv dialog om de olika metoderna för mätning av kortisol med syfte att förbättra vården för alla patienter med hormonell obalans.

*Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Författarna har anlitat Scandlab för att få hjälp med salivkortisoltest. I övrigt redovisas inga bindningar eller jävsförhållanden.

BAKGRUND

I [Läkartidningen 14/2011 \(sidorna 810-1\)](#) publicerade vi en debattartikel av Jan Calissendorff och medförfattare som kritiskt granskade laboratorieföretaget Scandlabs verksamhet och marknadsföring av salivkortisolanalys. Författarna avslutade:

»Scandlab profiterar på människor som upplever en stor trötthet, ofta i kombination med andra symtom. Man förespeglar en fiktiv diagnos och rekommenderar behandling för 1 000-tals kronor hos alternativterapeuter eller läkare utan specialistkunskap om hormonella sjukdomar. Vi finner det djupt oroande och etiskt oförsvarligt att hanteringen kan fortsätta ...«

Läkartidningen skickade artikeln till Scandlab för kännedom och eventuell replik. Via Scandlab har vi fått den replik, av Karin Munsterhjelm och medförfattare, som publiceras här. Scandlabs vd Per Magnuson bemöter också kritiken. De båda inläggen besvaras i en replik av Jan Calissendorff och medförfattare.

red

LÄS DEBATTINLÄGGEN:

Läkare tar Scandlab i försvar: »Salivkortisoltest kan påvisa binjureutmattning« *Karin*

Munsterhjelm, Kajs Marie Nordell, Birgitta Brunos, Karin Edberg Andersson, Gunilla Saupe

[Scandlabs vd:Salivkortisoltest kan inte jämföras med Synacthen-test](#) *Per Magnuson*

[Replik: Vi ifrågasätter specifikt Scandlabs metod](#) *Mikael Lehtihet, Jan Calissendorff, Mats Palmér, Cecilia Mattsson, Dan H Andersson*

Kommentarer till Läkartidningens artiklar på nätet

[Kommentera denna artikel!](#)

Det finns 2 kommentarer till denna artikel:

Datum	Inläggets rubrik
-------	------------------

2011-05-24	"ÖGONBLICKLIG FÖRETEELSE "
------------	----------------------------

Kortisol produktions är enkel men väl reglerad och varierar hos varje... *(läs mer!)*

Luis Carlos Arias Fandino, Leg. läkare, pensionär

2011-05-24	Correcting for Adrenal Fatigue
------------	--------------------------------

The authors are correct when they say that saliva testing does show the cycling... *(läs mer!)*

Richard Lippman, Dr., retired
